

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยดำเนินการเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2548 - 2549) สำหรับรองรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาการศึกษา ตามหลักสูตรศาสตรบัณฑิตสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2546 โดยใช้แนวคิดโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูและการผลิตครูแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาประเด็นตามตัวบ่งชี้ที่ต้องพัฒนาสู่เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
3. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาครูและโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
4. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาครูและโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
5. เพื่อศึกษาผลและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในการพัฒนาครู และโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
6. เพื่อศึกษาบทเรียนและความคิดสะท้อนจากการพัฒนาครู และโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวคิดและวิธีการทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงจร PAOR ของเคมมิสและแมคเทคการ์ท แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโครงการและระดับโรงเรียน

ระดับโครงการมี 4 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การวางแผน ซึ่งมีกิจกรรมย่อย คือ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจในทีมนักวิจัย การติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียน การทบทวนเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู แบบสำรวจบริบทของโรงเรียน และการวางแผนการดำเนินการวิจัยในโรงเรียน (2) การดำเนินงานและการสังเกตเป็นการดำเนินงานตาม

กระบวนการวิจัยในแต่ละโรงเรียน พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีที่หลากหลาย การนิเทศติดตามผล (3) การสะท้อนความคิดเห็น เป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนความคิดเห็นต่อการดำเนินงานวิจัย บทเรียนที่ได้เรียนรู้ การสรุปและรายงานผล

ระดับ โรงเรียน มี 4 ขั้นตอนหลักเช่นกัน คือ (1) การวางแผนเป็นการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับครูในโรงเรียน การสำรวจบริบทของโรงเรียน การสรุปประเด็นที่ต้องพัฒนา และการจัดทำแผนพัฒนาครูและโรงเรียน (2) การดำเนินงานและการสังเกต เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาครูและโรงเรียน การนิเทศติดตามผลภายในโรงเรียน (3) การสะท้อนความคิดเห็นเป็นการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสำรวจบริบทหลังการพัฒนา การสะท้อนความคิดเห็นต่อการดำเนินงานวิจัย การสรุปและรายงานผล

สรุปผล

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จำแนกตามรายมาตรฐานได้ ดังนี้

1.1 มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่สนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุดจำนวน 6 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 บุคลากรมีความรับผิดชอบและพัฒนางานในหน้าที่ของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.2 มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 6 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ความก้าวหน้าในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะ 5 ปี

1.3 มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 7 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 3.5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.4 มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนเป็นแบบอย่างของชุมชนวิชาชีพ ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่ไม่มีโรงเรียนใดมี/ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 การยอมรับขององค์กรวิชาชีพครูต่อชุมชนวิชาชีพ

1.5 มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีการสร้างและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกัน ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 4 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.6 มาตรฐานที่ 6 โรงเรียนมีครูชั้นวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา ปรากฏว่า ตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 6 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ความรู้ความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพครูเป็นที่ยอมรับ

1.7 มาตรฐานที่ 7 โรงเรียนพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้เป็นครูที่มีวิชาชีพสามารถตามเป้าหมายของหลักสูตร ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามตัวบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 3 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 7.4 การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อย่างเป็นกัลยาณมิตร

2. ประเด็นตามตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จำแนกตามรายมาตรฐานและโรงเรียน ดังนี้

2.1 มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่สนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุด จำนวน 5 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารสนับสนุนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการศึกษาค้นคว้า เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐานโรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ต้องพัฒนาสูงสุด รวม 6 ตัวบ่งชี้

2.2 มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุด จำนวน 4 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการใช้หลักสูตร เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐานโรงเรียนที่ต้องพัฒนาสูงสุด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนโยธินบำรุง และโรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคม

2.3 มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุด จำนวน 5 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ตัวบ่งชี้ที่ 3.6 การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และตัวบ่งชี้ที่ 3.8 การนำนวัตกรรมเพื่อจัดการเรียนรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นมาใช้ในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐาน โรงเรียนร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒน์ต้องพัฒนาสูงสุดรวม 7 ตัวบ่งชี้

2.4 มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนเป็นแบบอย่างของชุมชนวิชาชีพ ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุดจำนวน 7 โรงเรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 การยอมรับขององค์กรวิชาชีพครูต่อชุมชนวิชาชีพ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐาน โรงเรียนที่ต้องพัฒนาสูงสุดทุกตัวบ่งชี้ คือ โรงเรียนวัดเขาขุนพนม โรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคม โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ โรงเรียนร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒน์ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.5 มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีการสร้างและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกัน ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุดจำนวน 5 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 การทำวิจัยร่วมกัน และตัวบ่งชี้ที่ 5.2 การนำผลงานวิจัยที่ทำร่วมกันไปพัฒนาวิชาชีพครู เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐาน โรงเรียนที่ต้องพัฒนาสูงสุดทุกตัวบ่งชี้ คือ โรงเรียนโยธินบำรุง โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.6 มาตรฐานที่ 6 โรงเรียนมีครูชั้นวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุด จำนวน 7 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 ทักษะในการสอน การวิจัย และการแก้ปัญหานักเรียน และตัวบ่งชี้ที่ 6.5 การพัฒนาตนทันต่อความก้าวหน้าแห่งวิชาชีพครู เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐาน โรงเรียนที่ต้องพัฒนาสูงสุดจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ คือ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.7 มาตรฐานที่ 7 โรงเรียนพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้เป็นครูที่มีปรีชาสามารถตามเป้าหมายของหลักสูตร ตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานมากที่สุด จำนวน 6 โรง คือ ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพครูให้กับนักศึกษาตามหลักสูตรและความต้องการของนักศึกษา และตัวบ่งชี้ที่ 7.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาด้านจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมาตรฐาน โรงเรียนที่ต้องพัฒนาสูงสุด จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ คือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู พบว่า มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน จำแนกเป็นระดับโครงการและระดับโรงเรียน ดังนี้

3.1 เป็นการประชุมแจ้งรายละเอียดของโครงการให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้รับทราบและตระหนักถึงความจำเป็น ความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู การประชุมชี้แจงแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโครงการและระดับโรงเรียน

3.1.1 ระดับโครงการ (ร่วมใจร่วมคิด)

กิจกรรมขั้นการรับรู้เข้าใจในระดับโครงการเป็นการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจระดับโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา ความสำคัญของโครงการโดยภาพรวม ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหารและตัวแทนนักวิจัยจากโรงเรียนทั้ง 7 โรง อาจารย์นักวิจัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้บริหารคณะ โดยมีหัวหน้าโครงการเป็นผู้ดำเนินการหลัก ผลการจัดกิจกรรมประชุมระดับโครงการ พบว่าโรงเรียนได้เข้าร่วมประชุมทั้ง 7 โรง ผลการจัดกิจกรรมทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมี

ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการพอสมควร ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ทุกโรงเรียนยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการและนำไปแจ้งผู้บริหารและหรือคณะครูของโรงเรียนต่อไป

3.1.2 ระดับโรงเรียน (รับรู้เข้าใจ)

การดำเนินการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ชั้นรับรู้เข้าใจระดับโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงโครงการให้คณะบุคลากรของโรงเรียนทุกคนทราบแนวทางการดำเนินโครงการและรับรู้บทบาทของคนที่ช่วยกันพัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว กิจกรรมการรับรู้เข้าใจระดับโรงเรียนประกอบด้วยการประชุมทีมนักวิจัย ประชุมชี้แจงครูทั้งโรงเรียน วางแผนปฏิบัติการวิจัยร่วมกัน สำรวจบริบทของโรงเรียน วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย และกำหนดประเด็นที่ต้องพัฒนากระบวนการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 7 โรงเรียน

3.2 ในขั้นตอนนี้เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนตามประเด็นที่กำหนดเพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู กิจกรรมที่ดำเนินการจำแนกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโครงการและระดับโรงเรียน

3.2.1 ระดับโครงการ (รวมมิตรเรียนรู้)

ในขั้นตอนนี้หัวหน้าโครงการทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น ประสานการจัดกิจกรรมพัฒนา โดยอำนวยความสะดวกด้านการเป็นวิทยากร และรับทราบผลการจัดกิจกรรม โดยติดตามผ่านสารประชาสัมพันธ์ การประชุม และการจัดทำแผนภูมิความก้าวหน้า

3.2.2 ระดับโรงเรียน (ร่วมมือพัฒนา)

ได้แก่การวิเคราะห์สภาพบริบทโรงเรียน การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และวิเคราะห์ตัวเองซึ่งไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา โดยมีการปฏิบัติแผนกลยุทธ์ และทำแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนมีอยู่

3.3 เป็นการตรวจสอบผลการจัดกิจกรรม ซึ่งได้ดำเนินการทั้งระดับโครงการและระดับโรงเรียน ทั้งระยะรับรู้โครงการ การสำรวจบริบทของโรงเรียน การจัดทำแผนพัฒนาครูและโรงเรียน การจัดทำกิจกรรมพัฒนาครูและโรงเรียน การนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาคน และการตรวจสอบบริบทของโรงเรียนสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูหลังจากได้จัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน/ครูไปแล้ว

3.3.1 ระดับโครงการ (รวมหมู่ผู้งาน)

เป็นการติดตามความก้าวหน้า โดยจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์นักวิจัยของคณะและการรายงานความก้าวหน้าของแต่ละโรงเรียน ผู้ดำเนินกิจกรรมหลักได้แก่ หัวหน้าโครงการ

3.3.2 ระดับโรงเรียน (ก้าวหน้าตามเกณฑ์)

เป็นการติดตามการนำความรู้/ประสบการณ์จากกิจกรรมพัฒนาไปใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่ตน และตรวจสอบบริบทโรงเรียนตามตัวบ่งชี้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยกิจกรรมหลักที่ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการ ได้แก่ การประเมินผลการจัดกิจกรรม การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ การนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับโรงเรียน/ นิทรรศการ การตรวจสอบบริบทของโรงเรียนตามเกณฑ์หลังจากได้จัดกิจกรรมพัฒนา

3.4 เป็นการรายงานผลการพัฒนาโรงเรียนต่อที่ประชุมหรือประชาคมทราบบการดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

3.4.1 ระดับโครงการ (ร่วมจรรดกผล)

ได้แก่ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำรายงานผลการวิจัยมอบโล่ และเกียรติบัตร

3.4.2 ระดับโรงเรียน (ครบเห็นเป็นผล)

แจ้งผลการพัฒนาในที่ประชุมประจำเดือน แลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนผล

4. ผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย พบว่ากลุ่มผู้บริหาร ทั้ง 2 ฝ่าย และหัวหน้าโครงการมีบทบาทเน้นหนักด้านการเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบาย เป็นประธานกิจกรรมการวิจัยและประสานงาน การเป็นผู้สนับสนุนบุคลากร/ทรัพยากร งบประมาณ วิชาการ และแรงเสริม และการเป็นผู้จัดการกลุ่มหัวหน้าโครงการ และทีมนักวิจัย ทั้ง 2 ฝ่าย มีบทบาทเน้นหนักด้านการเป็นผู้วิจัย บทบาทรองลงมาคือการจัดการในด้านการนิเทศ ติดตามผล และการประเมินโครงการ รวมทั้งการเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และแรงเสริม ทุกฝ่ายมีบทบาทร่วมกันในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม สำหรับหัวหน้าโครงการจะมีบทบาททุกด้าน ทั้งการเป็นผู้นำ ยกเว้นการกำหนดนโยบาย การให้การสนับสนุน ยกเว้นบุคลากร การเป็นผู้จัดการ ผู้วิจัย และเป็นสมาชิกของกลุ่ม

5. ผลและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จากการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้ ผลและความก้าวหน้าของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วม

พัฒนาวิชาชีพครู พบว่าแต่ละโรงเรียนมีความก้าวหน้าในการพัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์ โดยเฉพาะในตัวบ่งชี้ที่ได้จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีเจตคติที่ดีต่อการเข้าร่วมโครงการ ยอมรับว่าการเข้าร่วมโครงการเป็นประโยชน์ต่อครูและโรงเรียน ทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงาน การทำวิจัยเพิ่มขึ้น มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำมากขึ้น ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการจัดการความรู้ขึ้นในโรงเรียน สำหรับผลที่เกิดกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนมีดังนี้

5.1 ผู้บริหาร จากการดำเนินงานวิจัยของแต่ละโรงเรียน พบว่าผู้บริหารให้ความสนใจกับการวิจัยโดยมีการปรับแผนกลยุทธ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู สนับสนุนติดตามกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง ประสานระหว่างทีมนักวิจัยและบุคลากรในโรงเรียนจนเกิดความสำเร็จและนำเกณฑ์ตามมาตรฐานไปใช้ในการกำหนดทิศทางนโยบายและการพัฒนาโรงเรียน

5.2 ทีมวิจัยของโรงเรียนดำเนินงานร่วมกับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนได้สำเร็จนำไปสู่เกณฑ์มาตรฐานทีมวิจัยโรงเรียน มีทักษะการจัดการข้อมูล และมีทักษะในการทำวิจัยเพิ่มขึ้น

5.3 ครูและบุคลากรในโรงเรียน เป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ให้บรรลุผลตามเกณฑ์มาตรฐาน ครูได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์, เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกิดทักษะในการทำวิจัยชั้นเรียนอย่างเป็นธรรมชาติตามแนวทาง PAOR นำผลการวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้สามารถพัฒนางานในหน้าที่ได้ดีขึ้น และนำผลการพัฒนางานเสนอเป็นผลงานวิชาการเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ

5.4 นักเรียน ได้รับการแก้ปัญหาในด้านการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาตามความถนัดและความสนใจได้รับการพัฒนาหุปัญญาครบทุกด้าน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนด นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถใช้สื่อที่หลากหลาย สามารถลดอัตราการออกกลางคัน

5.5 ชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

5.6 โรงเรียนได้พัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เป็นโรงเรียนคุณภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เช่น ด้านการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างองค์ความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และเป็นชุมชนวิชาชีพ

6. ผลการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสะท้อน พบว่า มีบทเรียนสะท้อน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ โครงการวิจัยเกี่ยวกับความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมาย กรอบการวิจัย ความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการประชุม และความหลากหลายในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และสื่อสารภายในทีมนักวิจัย (2) ด้านการจัดกิจกรรมตามกระบวนการวิจัย เกี่ยวกับความสำคัญของการสร้างความตระหนัก การสำรวจบริบท ระดับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร นักวิจัย และครูในโรงเรียน ผลที่เกิดขึ้นจากการสะท้อนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และวิธีเขียนรายงานการวิจัย (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาครูและโรงเรียน ได้แก่ เจตคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อโครงการวิจัย ความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการทำวิจัยของทีมนักวิจัย การอุทิศเวลาของนักวิจัย ลักษณะการทำงานของนักวิจัย ทักษะการทำงานเป็นทีม การให้การสนับสนุนของผู้บริหาร และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (4) ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาครูและโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน และจำนวนนักวิจัยในแต่ละกลุ่ม

อภิปรายผล

1. ผลการสำรวจบริบทของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ที่พบว่าโรงเรียนทั้ง 7 โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ คือ มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตัวบ่งชี้ 3.5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนอีก 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่สนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 บุคลากรมีความรับผิดชอบและพัฒนางานในหน้าที่ของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ความก้าวหน้าในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะ 5 ปี และมาตรฐานที่ 6 โรงเรียนมีครูชั้นวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ความรู้ความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพครูเป็นที่ยอมรับนั้นมีโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ถึง 6 โรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากตัวบ่งชี้ที่ 4 เป็นตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับภาระงานปกติของโรงเรียน เป็นงานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตลอดจนเป็นประเด็นที่ครูในโรงเรียนได้รับการอบรม พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ยังเป็นประเด็นที่สืบเนื่องจากศักยภาพด้านคุณวุฒิ และประสบการณ์ในการสอนของครูที่มีมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี โรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมาเป็นเวลานาน บุคลากรจึงมีความรับผิดชอบและพัฒนางานในหน้าที่ของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามเกณฑ์

ส่วนมาตรฐานที่ 5 ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์มีจำนวน 4 โรงเรียน และมาตรฐานที่ 7 ตัวบ่งชี้ที่ 7.4 การนิเทศติดตามและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเป็นกัลยาณมิตรมีโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์จำนวน 3 โรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน กล่าวคือ ในตัวบ่งชี้ที่ 5.3 ก่อนหน้านี้ไม่มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพิ่งจะมีการจัดในกระบวนการวิจัยตามโครงการนี้ ทำให้บางโรงเรียนไม่แน่ใจว่าจะสามารถสรุปได้ดำเนินการหรือไม่ เช่นเดียวกับตัวบ่งชี้ที่ 7.4 ที่โรงเรียนบางส่วนสรุปตามสภาพปัจจุบันของนักศึกษา (4 ปี) ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเต็มรูปแบบตามหลักสูตรเดิมไม่ใช่หลักสูตร 5 ปี ที่นักศึกษายังไม่ได้ฝึกประสบการณ์ ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

สำหรับมาตรฐานที่ 4 โรงเรียนเป็นแบบอย่างของชุมชนวิชาชีพ ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 การยอมรับขององค์กรวิชาชีพครูต่อชุมชนวิชาชีพ พบว่าไม่มีโรงเรียนใดปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวคิดชุมชนวิชาชีพเป็นแนวคิดใหม่สำหรับโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการจัดตั้งชุมชนวิชาชีพของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ชมรมครูภาษาไทย ครูภาษาอังกฤษ ครูวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งหากมีการรวมตัวจัดตั้งชมรม ชมรมจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งมีเครือข่ายจากภายนอกเพิ่มขึ้น ผลที่ตามมาคือการยอมรับขององค์กรวิชาชีพครู ว่าเป็นชุมชนวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการของครูและนักเรียน อย่างไรก็ตามหลังการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาแนวโน้มนี่จะทำให้การสนับสนุนการจัดตั้งชุมชนวิชาชีพอย่างเป็นทางการในโรงเรียน

2. ประเด็นตัวบ่งชี้ที่จะต้องพัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมีประเด็นการใช้ ICT ในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้า การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการใช้หลักสูตร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การนำนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นไปใช้ในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา การยอมรับขององค์กรวิชาชีพครูต่อชุมชนวิชาชีพ การทำวิจัยร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย การนำผลการวิจัยที่ทำร่วมกันไปพัฒนาวิชาชีพครู ทักษะการสอน การวิจัย และการแก้ปัญหาของครู การพัฒนาตนให้ทันต่อความก้าวหน้าแห่งวิชาชีพครู การจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ ทักษะ และจริยธรรมแห่งวิชาชีพครูให้กับนักศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นใหม่สำหรับโรงเรียน ยังต้องการเวลาในการพัฒนา และสร้างสมประสบการณ์ โดยเฉพาะประเด็นการวิจัยทั้งที่เป็นวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ การวิจัยด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตรที่ส่วนใหญ่จะทำในรูปแบบการรายงานโครงการมากกว่าการทำโดยใช้กระบวนการวิจัย และการทำวิจัยร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย ส่วนประเด็นการพัฒนาตนให้ทันต่อความก้าวหน้าแห่งวิชาชีพครู และการนำนวัตกรรมเพื่อจัดการ

เรียนรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นไปใช้ในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทักษะการสอน การวิจัย และการแก้ปัญหาให้นักเรียนของครู จัดเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวครูโดยตรง เป็นประเด็นที่อาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากครูในแต่ละโรงเรียนทำงานมานาน มีการะงานมาก ตลอดจนไม่เห็นความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ยิ่งเคยชินกับวิธีการทำงานและการสอนแบบเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของทองสุข ทับเจริญ (2548 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนศึกษานารี ที่พบว่ากระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำเร็จในด้านที่พึงพอใจระดับปานกลาง เนื่องจากครูยังใช้วิธีการแบบเก่าๆ ไม่หลากหลาย ทำให้ยังมีนักเรียนบางส่วนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง และมีปัญหาต่อเนื่อง

3. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

ในการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นรับรู้เข้าใจ ขั้นร่วมมือพัฒนา ขั้นก้าวหน้าตามเกณฑ์ และขั้นครบเห็นเป็นผล โดยเริ่มต้นจากดำเนินการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักทั้งในระดับโครงการและระดับโรงเรียน ทำให้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยเกิดการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐาน และเต็มใจ มองเห็นแนวทางในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์ พฤกษ์สุนันท์ และคณะ (2545) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเสริมพลังในการพัฒนางานต่อไป ในขั้นตอนที่ 1 (รับรู้เข้าใจ) โรงเรียนได้สำรวจบริบทพื้นฐานก่อนการพัฒนาเพื่อกำหนดประเด็นในการพัฒนา และตรวจสอบผลการพัฒนากิจกรรมการวิจัยนี้ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียน มีเป้าหมายที่ชัดเจน เนื่องจากโรงเรียนได้ประเมินตนเอง ทำให้ทราบสารสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนางานได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ (2549) ซึ่งได้ทำการวิจัยพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และพบว่าการพัฒนาโรงเรียนเริ่มจากการประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนก่อนเริ่มโครงการ แล้วจึงวางแผนพัฒนาครูและโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

4. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีพฤติกรรมที่สอดคล้องตรงตามบทบาทและงานที่รับผิดชอบนั้นอาจเป็นเพราะ (1) เป็นบทบาทที่อยู่ในงานประจำ เช่น ผู้บริหาร มีบทบาทเป็นผู้นำในโรงเรียน ครูมีบทบาทเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นต้น (2) บุคลากรทุกฝ่ายมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมาก่อน ทั้งที่เป็นวิทยานิพนธ์ และงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานอยู่ก่อน จึงแสดงพฤติกรรมได้อย่าง

สอดคล้อง (3) เนื่องจากโครงการได้มีกิจกรรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มโครงการ ทำให้ทุกฝ่ายมองเห็นภาพและเข้าใจถึงบทบาทของตนเป็นอย่างดี

5. ผลและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติตามตัวบ่งชี้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ วัฒนธรรมการทำงาน และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างทีมนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ประเด็นในการจัดกิจกรรมพัฒนาครูยังเป็นประเด็นที่มาจากจุดอ่อนของโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของครู ทำให้ครูมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง สามารถนำไปปฏิบัติได้เช่นเดียวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคลากรฝ่ายต่างๆ สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ เกลิมศรี จอกทอง (2549 : บทคัดย่อ) เรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนในระดับช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ว่าการวิจัยแบบมีส่วนร่วมช่วยให้การปรับวัฒนธรรมในการทำงาน ทำให้คณะครูทำงานร่วมกันมากขึ้น โดยมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ปรีกษา ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

6. บทเรียนสะท้อนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการวิจัย พบว่ามี 4 ด้านหลัก บทเรียนสะท้อนของการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูปี 2547 (อรุณี สติชัยภักติกุล และคณะ) คือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการวิจัย ทั้งในด้านเจตคติที่ดีของบุคลากร บทบาทของผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจ และทักษะการทำวิจัยของนักวิจัย การอุทิศเวลาของนักวิจัย และปัจจัยที่ไม่ส่งผล คือ ขนาดของโรงเรียนและจำนวนนักวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก ทีมนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เข้าร่วมโครงการเริ่มมีทักษะ และคุ้นเคยกับกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น มองเห็นภาพและงานของกระบวนการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น ทำให้สะท้อนความคิดเห็นและบทเรียนได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การประชุมสะท้อนบทเรียนที่ทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดทั้งโครงการมีผลต่อการสรุปบทเรียนในช่วงปิดโครงการเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.1 ควรมีโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูทุกปี
อย่างต่อเนื่อง

1.2 คณะครุศาสตร์ควรเตรียมการในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตาม
หลักสูตรร่วมกับโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

1.3 ควรมีนโยบายสนับสนุนอาจารย์ที่เลี้ยงในรูปแบบต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
ให้มีจำนวนมากพอที่จะรองรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.2 ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามผลการพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่ผ่าน
การเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.3 ควรมีการทำวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนร่วม
พัฒนาวิชาชีพครู และองค์ความรู้เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู